

เทศน์เช้า วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วันสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ใช้ปัญญาก่อนทำสมาธิง ใช้ปัญญาก่อนทำสมาธิเพราะว่าเห็นธาตุทองคำลอยขึ้นไป พอเห็นธาตุทองคำลอยขึ้นไปปัญญามันเกิด แล้วอธิษฐานว่านั่งแล้วจะไม่ลุกเลย เพราะว่าปัญญามันเกิดแล้ว คือว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากำลังจะสิ้นจากกิเลส จะพ้นจากกิเลส ถึงกล้าอธิษฐานว่านั่งแล้วไม่ลุก

นี่เขาตีความนะ เขาตีความในพระไตรปิฎก เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าลอยธาตุขึ้นไปนี่ พอลอยธาตุๆ มันทวนน้ำขึ้นไปทวนกระแส พอทวนกระแสองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดปัญญาง เกิดปัญญาทวนกระแส แต่! แต่บอกว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ติดสมาธิอยู่ ๕ ปี ไปเรียนกับอาจารย์ดาบส อุทกดาบสนี้ติดสมาธิ ๕ ปี ติดสมาธินี้ไม่มีปัญญา พอมีปัญญาแล้วนี่ถึงจะพ้นจากกิเลสไป แต่ความจริงเห็นไหม นี่การตีความ

ตอนที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปเรียนกับอาจารย์ดาบส อุทกดาบสนี้ เพราะว่าตอนนั้นมรรคยังไม่เกิดในโลก มักจะไม่เกิดในโลก โลกนี้ไม่มีมรรค ๘ ในความคำริชอบ ความเห็นชอบ ความเพียรชอบ การงานชอบ ยังไม่เกิด ยังไม่ปรากฏ พอยังไม่ปรากฏนี่คนยังใช้ไม่เป็น ถ้าคนใช้ไม่เป็นมันถึงจะไปติดสมาธิอยู่ ๕ ปี ใครทำก็ต้องติดสมาธิเพราะว่าอะไร เพราะว่าศาสดาผู้สอนสอนได้เท่านั้น คนที่มีปัญญามีปัญญาเพียงเท่านั้น สอนได้แค่ใช้ปัญญา ความคิดได้ ต้อนเข้ามาให้ตัวเองสงบเท่านั้น แต่ปัญญามักจะอริยสังขัง มรรคที่เกิดขึ้นมา สมุจเฉทปหาน กิเลสยังไม่เกิด ถึงติดสมาธิอยู่ ๕ ปี

แล้วมาอดอาหาร มาผ่อนอาหาร พอมาอดอาหารอยู่อีก ๔๕ วัน นั่นก็พ้นออกมา เห็นว่าทางอื่นไม่ใช่แล้ว มาทำนี้ก็ไม่ใช่ พอไม่ใช่วันสุดท้ายลอยธาตุไป ลอยธาตุไปนะมรรคมันก็ยังไม่ใช่

เกิด เพราะว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ลอยภาคไป แล้วพอลอยนั้นลอยไปนี่ปัญญามันหมุนตามขึ้นไป

บอกว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมตรงนั้น ว่าเห็นธรรมใน ดวงตาเห็นธรรมแล้ว ถึงว่าพอมานั่งนี้มันเกือบจะสิ้นจากกิเลสแล้ว ก็อธิษฐานขึ้นมาพ้นจากกิเลสไป

มันจะมาก้านกันตรงนี้ ตรงที่มรรคยังไม่เกิด มรรคมันยังไม่มีเห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา มรรคมันไม่มี แล้วลอยภาคขึ้นไป ถาดทวนกระแสไป เพียงแต่เป็นการอธิษฐานในใจ คนเราอธิษฐานว่า ถ้าเราเจ้าชายสิทธัตถะ ถ้าจะได้ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขอให้ภาคนี้ลอยน้ำไป เป็นการเสี่ยงทายบารมีเห็นไหม ถึงจะเป็นปัญญาก็เป็นปัญญาในความเห็นของโลก เป็นโลกียปัญญา มันยังไม่เกิดโลกุตระหรอก เพราะมรรคมันยังไม่มีเกิด มรรคมันยังไม่มี ถ้ามรรคไม่มีนี่จะเป็นความเห็นถูกต้องได้อย่างไร

ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้ปัญญาตลอด สมาธิไม่มีความสำคัญ อานาปานสติเห็นไหม กำหนดลมหายใจเข้า-ออก นี่ เป็นลมหายใจเข้า-ออกเพื่อทำความเข้าใจ เพื่อเป็นสัมมาสมาธิเห็นไหม เป็นสัมมาสมาธิเพื่อมาสมุจเฉทปหานกิเลส เป็นสัมมาสมาธิแล้วขึ้นไปนี่ปฐมยาม นี่บุพเพนิวาสานุสติญาณ เห็นไหม นี่ไม่ใช่มรรค ถ้าไม่ใช่มรรคมันจะย้อนไปในอดีต จิตสงบไปแล้วจะย้อนกลับไปในอดีต มองไปอดีตไปเห็นว่าเราเกิดมาแล้วเคยตายมาที่ชาติๆ อดีตนี้บุพเพนิวาสานุสติญาณ นี่มรรคก็ยังไม่เกิดเห็นไหม

จุตูปปาตญาณ มัชฌิมายาม เห็นไหม ยามตอนกลาง ยามตอนเที่ยง นี่จุตูปปาตญาณ มรรคก็ยังไม่เกิด ถ้ามรรคไม่เกิดนี้มันส่งไปในอดีต-อนาคต มันส่งไปในอนาคตว่าสัตว์นี้ตายแล้วไปเกิดที่ไหน รู้ว่าสัตว์นี้ตายไปเกิดที่ไหน มรรคยังไม่เกิด จนอาสวกขยญาณเกิดขึ้น ปัจจิมายาม ยามสุดท้าย นี่มรรคเกิดขึ้นท่ามกลางหัวใจ ปัญญาในการชำระกิเลสมันเป็นปัญญาอย่างนี้ไง ถ้าปัญญาอย่างนี้เป็นการชำระกิเลส เป็นภาวนามยปัญญา ไม่ใช่ปัญญาในทางสุตมยปัญญา สุตมยปัญญานี้คือการศึกษาล่าเรียน คือการบอกกล่าวกัน นี่ปัญญาของโลกเป็นแบบนี้

จินตมยปัญญา ปัญญาของนักวิทยาศาสตร์ นักวิทยาศาสตร์กับพวกนักประพันธ์ เขาเขียนเรื่องมานี้ เราอ่านแล้วเราจะซึ่งใจมากเลย ทำไมมันจินตนาการได้ขนาดนั้น เขียนเรื่อง สร้างเรื่องขึ้นมา จินตมยปัญญาคือจินตนาการไปๆ จินตมยปัญญาเป็นอย่างนั้น

ภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นมานี้ มรรคเกิดขึ้นตรงนี้เห็นไหม มรรคนี้เกิดขึ้นด้วย.. ต้องคิดก่อน เป็นศีลๆ บริสุทธิ์ทำให้เกิดสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธินี้เป็นเครื่องหนุน ตัวสมาธิเองไม่สามารถชำระกิเลสได้ ความสงบของใจเห็นไหม นี่อานาปานสติทำความสงบเข้ามาที่ปฐมยาม ย้อนกลับไปรู้บุพเพนิวาสานุสติญาณนี้มันพลังงานของใจใจ พลังของจิต จิตมันเคลื่อนไป มันเป็นไป มันหมุนไป มันออกไป มันได้แค่นั้น มันไม่ใช่มรรค มันไม่มีธรรมจักร

ธรรมจักร จักรที่เกิดขึ้นจากหัวใจนี้มันจะหมุนกลับมาชำระกิเลส มันต้องเป็นสัมมาสมาธิก่อน สัมมาสมาธิจะหนุนขึ้นไป เราคิดกันเอง นักวิทยาศาสตร์ ไลน์สไตน์ เห็นไหม ไลน์สไตน์เวลาตายไปเสียใจมากกว่า เขาไม่สามารถประพาศปฏิบัติได้ เพราะเขายังไม่ถึงที่สุด นี่ปัญญาของเขา นักวิทยาศาสตร์คิดได้ขนาดนั้นเห็นไหม นี่ปัญญาเป็นอย่างนั้น

ถ้าปัญญาเป็นปัญญาอย่างที่เรากำลังคิดกันนี้ มันก็เหมือนปัญญาของปลา ปลาอยู่ในน้ำมันรู้ได้แกว่งของน้ำ แต่เต่าเห็นไหม เต่ามันอยู่บนบก มันลงไปบอกปลาบอกว่าบนบกมีอะไรอีกมากมายเลย ปลามันไม่เชื่อหรือ ความคิดของเราๆ จะยึดมั่นถือมั่นว่าเราเป็นปลา ความคิดของเรามันจะรู้เรื่อง มันจะสามารถเข้าใจได้ แต่เราไม่เคยเห็นบนบก เราจะไม่เข้าใจเรื่องคนบนบกเลย เป็นไปไม่ได้เลย เรื่องคนบนบกเห็นไหม มันต้องแบบว่าคนที่ไปเห็นบนบกแล้วจะพูดถึงบนบก เห็นบนบก เห็นเห็นไหม แต่ถ้าเต่ามันเล่าเห็นไหม เต่าก็เห็น แต่ปลาเชื่อไม่เชื่อ เพราะปลาไม่เคยเห็น ปลาไม่เคยเห็นปลาที่ไม่เชื่อปัญญาอย่างนั้น

ภาวนามยปัญญาคือเกิดขึ้นจากในหัวใจของสัตว์โลกนี้ มันจะเกิดขึ้นด้วยสัมมาสมาธิ ด้วยความคิดใคร่ครวญเข้าไป ปัญญาอย่างนั้นมันชำระกิเลสเห็นไหม สมุจเฉทปหานกิเลสได้ แต่ปัญญาอย่างเรานี้ชำระกิเลสไม่ได้ เพราะปัญญาราคิด เราใคร่ครวญของเรา เราจะไม่สามารถชำระกิเลสได้ แล้วจะไม่เคยเห็น ถ้าเคยเห็น นี่จิตของเรานี้เกิดตายๆ ในวัฏฏะ ตั้งแต่แรกอเวจี

ขึ้นมา จิตดวงนี้เคยเกิดเคยตายมาตลอด มาเกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นเทวดา เกิดหมดเห็นใหม่ เว้นไว้แต่พรหม ๕ ชั้นที่ว่าพระอนาคามีขึ้นไป จิตดวงนี้จะไม่เคยไปเกิด ถ้าจิตดวงนี้ไปเกิดแล้วมันจะไม่กลับลงมาอีก

ปัญญาอย่างนี้ก็เหมือนกัน ปัญญาอย่างที่เราเห็นนี้ ถ้าเราเกิดภาวนามยปัญญาขึ้นมา เราจะสามารถชำระกิเลสได้ พอชำระกิเลสได้มันสมุจเฉทปหานออกไปแล้วมันจะไม่กลับมาอีกเห็นใหม่ มันไม่กลับมาถึงว่าเป็นอกุปปิธรรม อกุปปิธรรมคือกรรมที่ไม่อยู่ในอำนาจของสัพเพ ชัมมา อนัตตา ธรรมทั้งหลาย ความเจริญทั้งหลาย ความเข้าใจทั้งหลายนี้มันเป็นความจำนึ มันเกิดขึ้นชั่วคราวแล้วมันจะเสื่อมไป มันจะลืมไป แล้วมันจะจำขึ้นมาใหม่

สัพเพ ชัมมา อนัตตา ธรรมทั้งหลายนี้แปรสภาพทั้งหมด สรรพสิ่ง แม้แต่ทำสัมมาสมาธิทำอะไรขึ้นมา มันจะแปรสภาพ มันจะเสื่อมสภาพทั้งหมด สัพเพ ชัมมา อนัตตา นี่มันเป็นปัญญาของโลกเขา มันเป็นสังขธรรมที่เราจะคิดได้ เราใคร่ครวญได้ แต่มันแปรสภาพ เห็นใหม่ แต่อันนั้นนะเป็นอริยสัจ สิ่งที่เป็นอริยสัจเข้าไปชำระกิเลสแล้ว อริยสัจนี้ฝังใจ

พระอรหันต์ลืมในอะไร? พระอรหันต์ลืมในบัญญัติ ลืมในสมมุติ แต่พระอรหันต์จะไม่ลืมในอริยสัจเลย อริยสัจความในใจเห็นใหม่ ใจมันกระเพื่อมไปมันจะรู้ทัน สติสัมปชัญญะจะพร้อมไปในหัวใจ พระอริยบุคคลแต่ละชั้นแต่ละตอนขึ้นมา จะไม่มีวันคลาดเคลื่อนจากธรรมในหัวใจ จากอกุปปิธรรมในหัวใจนั้นจะไม่คลาดเคลื่อนเลย แต่ลืมเห็นใหม่ สวคตมนต์ก็หลงได้ก็ลืมได้ เพราะอะไร เพราะมันเป็นบัญญัติ มันใช้สังขาร มันใช้สัญญาความจำ ความจำนี้มันเป็นเครื่องมือ เครื่องมือมันเสื่อมสภาพได้เห็นใหม่

พระอรหันต์นี้ลืมในสมมุติสัจจะ ลืมในคำพูดไป นาย ก นาย ข นี่ อาจจะเรียกนาย ก นาย ข สับเปลี่ยนเพราะมันหลงลืมได้ หลงลืมในการใช้เครื่องมือใช้ แต่ไม่หลงลืมในอริยสัจ ไม่หลงลืมในความเป็นจริง สิ่งนี้จะไม่มีความคลาดเคลื่อนในหัวใจนั้นเด็ดขาด ในหัวใจนี้จะคงที่คงวาทตลอดไป แล้วจะไม่วันตาย จิตนี้ถึงไม่เคยตายเห็นใหม่ มันเข้ากันได้ว่าจิตนี้ไม่เคยตาย

หมุนเวียนตายเวียนเกิดตลอดมาวิภวณนี้ แม้แต่ทำกิเลสสิ้นไปจากใจแล้วจิตนี้ก็ไม่เคยตาย แล้วไม่เกิดอีกด้วยเพราะไม่มีวิชาพาเกิด

เราเนื้มันทุกข์ยากกันเพราะพาเกิดเห็นใหม่ ปัญญามันจะเกิดขึ้นมันเป็นปัญญาอันนั้น เราไม่สามารถคาดเดาได้ ในธรรมะนี้บอกไว้แล้วเห็นใหม่ ธรรมะนี้ไม่สามารถคาดเดาได้ ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม สมควรแก่ธรรม แต่เราปฏิบัติธรรมไม่สมควรแก่ธรรม เราปฏิบัติๆ แต่เปลือกนอก เปลือกนอกเปลือกของสั้ม เราจะกินสั้มเราต้องแกะเปลือกสั้มเข้าไป แต่สั้มนี้มีเปลือก ถ้าไม่มีเปลือกสั้มจะอยู่ไม่ได้โดยธรรมชาติของมัน

ขันธ ๕ เป็นเปลือกของใจ สัญญา สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง นี่เป็นเปลือกของใจ ไม่ใช่ตัวใจ ขันธ ๕ ไม่ใช่จิตนะ จิตไม่ใช่ขันธ ๕ จิตกับขันธ ๕ เป็นคนละส่วนกัน แต่ขันธ ๕ นี่เป็นเครื่องมือของจิตออกสืบรู้ไป นี่ความคิดของเราแค่เปลือกใจ ความคิดของปุถุชนนี้คิดได้แค่เปลือกสั้ม ความคิดของปุถุชนไม่เคยได้ลิ้มรสของเนื้อสั้ม เนื้อสั้มหวาน หอม อร่อย แต่เปลือกของสั้มขม ความคิดของเราเหมือนกัน เราคิดใคร่ครวญของเราอยู่ขนาดไหน มันจะใคร่ครวญอยู่ขนาดนั้น มันจะเข้าไปถึงไม่ได้เห็นใหม่ ถึงต้องทำความสงบของใจเพื่อเข้าไปถึงเนื้อของใจ นี่ภาวนามยปัญญาเกิดจากตรงนั้น แต่ก็อาศัยขันธออกไปเวลาก้าวเดินไป

นี่สัพเพ ธัมมา อนัตตา ถึงว่าไม่ใช่ของผิดถูกนะ มันเป็นของนับหนึ่ง สอง สาม ถ้าหนึ่งขึ้นมาเนื้ มันต้องหยาบขึ้นมาก่อน ถ้าไม่มีหยาบเห็นใหม่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนผู้มีกิเลสนะ พระอรหันต์นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ต้องสอน เพราะเอาตัวรอดได้หมดแล้ว สอนคนที่มียกเลส คนที่มีกิเลสต้องนับหนึ่งจากใจของตัวเอง ถ้านับหนึ่งจากใจของตัวเอง ต้องเอาความหยาบนั้น ให้ถือศีลก่อน ถ้าไม่มีศีลมันคิดไปทางโลก

มิจาสมาธิ สมาธิเกิดขึ้นมาแล้ว ความตั้งใจของใจ ของพวกมาร จะทำอะไรก็ได้แล้วแต่ต้องใช้ความไตร่ตรอง ใช้ความคิด เห็นใหม่ พวกใจ พวกคิดลักขโมยเนื้ มันคิดได้แยบยลจนเราคิดไม่ทันมัน ความคิดนั้นไม่ใช่สมาธิหรือ ใช้สมาธิความตั้งใจมัน แต่ตั้งใจโดยมิจา เห็นใหม่ถึงต้องมีสติใจ สตินี้จะทำให้สมาธิเราปกติ สมาธิเราไม่คิดในการเบียดเบียนเพราะศีล ๕ เห็น

ไหม นี่สัมมาสมาธิ คือถึงสำคัญตรงนี้ไง สำคัญตรงเริ่มต้นจะเบี่ยงให้สมาธิเราเข้าไปถูกต้อง ให้สมาธิเราเข้ามาในทางสัมมาสมาธิ แล้วพอมีสัมมาสมาธิเห็นไหม เกิดขึ้นนี้สัมมาสมาธินั่นคือเนื้อของสัณ แต่เนื้อของสัณนี้มันต้องอาศัยการยกเข้าปาก เห็นไหม การเอาเนื้อสัณเข้าปาก เครื่องมือของมัน เครื่องมือของมันมรรค ๘ เห็นไหม เนื้อของสัณวางอยู่ อาหารวางอยู่ เราไม่เอาใส่ปากเรา เราจะไม่รู้รสของอาหารเลย

ทำสัมมาสมาธินี้พร้อมแล้ว แต่ไม่ปรุงเป็นอาหารขึ้นมา ไม่ปรุง ไม่วิปัสสนา ไม่ยกขึ้น วิปัสสนา ไม่เกิดปัญญาในภวนามขปัญญา ไม่เกิดภวนามขปัญญามันก็ไม่สามารถชำระกิเลสได้

เขาบอกว่า สัมมาสมาธิไม่สามารถชำระกิเลสได้

จริง สัมมาสมาธิไม่สามารถชำระกิเลสได้ แต่สัมมาสมาธิเป็นเครื่องหนุน เป็นอุปกรณ์ เป็นอาหารที่วางอยู่ตรงหน้า เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ถ้าไม่มีสัมมาสมาธิอยู่เป็นโลกียะ เป็นความคิดในเปลือกของสัณ ในเปลือกของสัณกับเนื้อของสัณก็ต่างกันแล้ว เพียงแต่ยกเข้าปากไม่ยกเข้าปากนี่ ยกเข้าปากไม่ยกเข้าปากถ้าเราเห็นถูกมันก็เห็นง่ายใช่ไหม แต่ความคิดของเรานี้ วิปัสสนานี้ วิปัสสนาในกาย ปัญญาอย่างนี้ต่างหากคือปัญญาชำระกิเลส มันถึงยกไว้เห็นไหม

สุตมขปัญญา การศึกษาเล่าเรียนธรรมนี้ต้องศึกษา ไม่ศึกษาปริยัติ ไม่มีปริยัติปฏิบัติไม่ถูกต้อง ต้องมีปริยัติก่อน ปริยัติอะไร? เกสา โลมา นขา ทนตา ตโจ แล้วพยายามใคร่ครวญ อันนี้พอแล้วปริยัตินี้ ทะลุตรงนี้เข้าไป พอเวลาปฏิบัติขึ้นไปปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ปฏิเวธเกิดขึ้นมาจากการวิปัสสนาของเรา นี่วิปัสสนา แต่ก่อนจะเกิดปฏิเวธนี้มันต้องอาศัยทุกๆ อย่างใคร่ครวญขึ้นมา จนถึงที่สุด จนภวนามขปัญญาใคร่ครวญจนกิเลสมันขาดไป นั่นนะปฏิบัติสมควรแก่ธรรม

ถ้าเราปฏิบัติธรรมด้วยการคาด ด้วยการหมาย ด้วยการเทียบเคียง เห็นไหม ผู้ใดปฏิบัติธรรมด้นเดาธรรม จะเป็นธรรมะด้นเดา จะไม่สามารถทะลุถึงกิเลสได้เลย แต่ปฏิบัติโดย

ภาวนามยปัญญานี้สามารถทะลุถึงกิเลสได้ ขำระกิเลส พ้นจากกิเลสไป นี่คือปัญญาในศาสนา
ปัญญาในการรู้จริงในศาสนาพุทธที่เราสนใจ เราใคร่ครวญกัน อันนี้ต่างหาก เอวัง